

Η ανθρωπογεωγραφία των Ευρωεκλογών

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ Σ. ΓΑΒΑΛΑ*

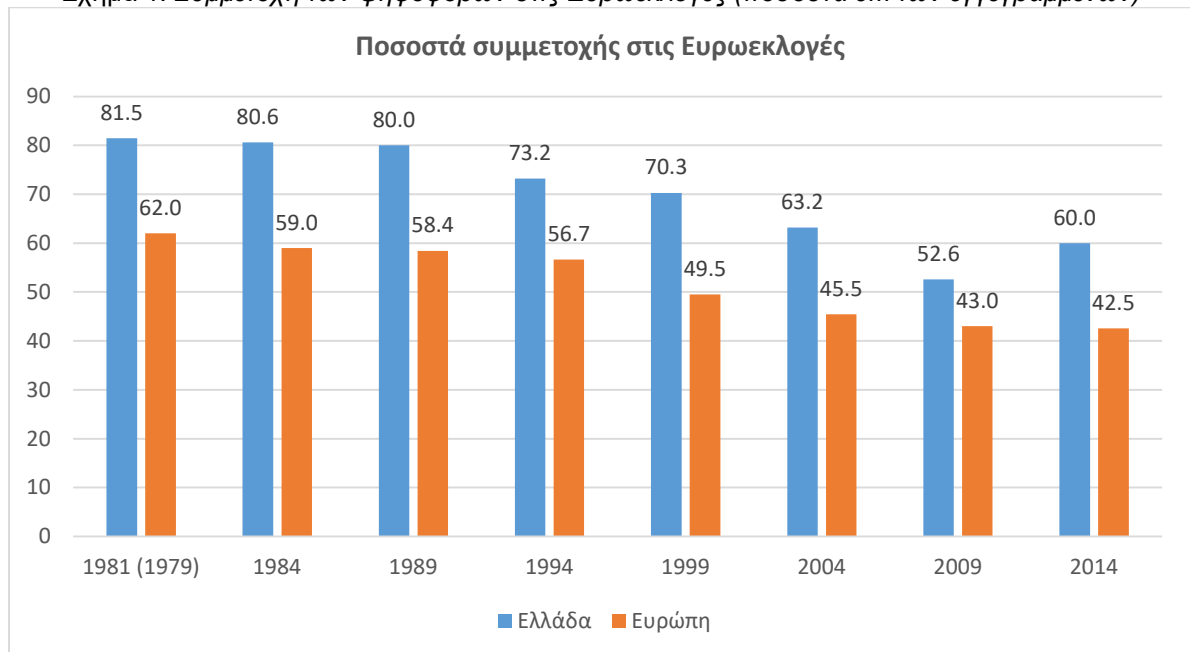

Το Μάιο 2019 είναι η ένατη φορά που οι πολίτες κρατών της Ευρώπης καλούνται να εκλέξουν αντιπροσώπους για το Ευρωκοινοβούλιο. Οι πρώτες Ευρωεκλογές διεξήχθησαν το 1979 στις χώρες που ανήκαν στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), ενώ μέχρι τότε τα εθνικά κοινοβούλια επέλεγαν τους ευρωβουλευτές ανάλογα με τη δύναμη του κάθε κόμματος στην εθνική βουλή. Η αρχική Ευρωπαϊκή κοινότητα άνθρακα και χάλυβα των έξι κρατών του 1951, σταδιακά επεκτάθηκε και μεταμορφώθηκε στην σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) των 28 κρατών-μελών και των 512 εκατομμυρίων κατοίκων. Παρόλη την πληθώρα των κρατών της Ε.Ε. όμως, η πλειοψηφία του πληθυσμού της (54%) κατοικεί σε τέσσερις μόλις χώρες: τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτές οι τέσσερις χώρες κατέλαβαν 316 έδρες από τις 751 της Ευρωβουλής στις εκλογές του 2014. Και είναι αυτές οι χώρες που καθορίζουν, εν πολλοίς, τις αποφάσεις του Ευρωκοινοβουλίου. Δεν θα μπορούσε άλλωστε να έχει τον ίδιο αριθμό Ευρωβουλευτών η Γερμανία των 82,5 εκατομμυρίων κατοίκων με τη Μάλτα, για παράδειγμα, των 460 χιλιάδων κατοίκων.

Συμμετοχή των ψηφοφόρων στις ευρωεκλογές

Παρά το γεγονός όμως ότι στο Ευρωκοινοβούλιο λαμβάνονται αποφάσεις που καθορίζουν ουσιαστικά θέματα της καθημερινότητας των Ευρωπαίων, όπως η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η φορολογική πολιτική, τα δημοσιονομικά και νομικά πλαίσια μέσα στα οποία πρέπει να κινείται το κάθε κράτος-μέλος, η συμμετοχή στις Ευρωεκλογές είναι, στα περισσότερα κράτη, χαμηλότερη από αυτή των εθνικών εκλογών. Παραδοσιακά, η Ελλάδα είχε, και εξακολουθεί να έχει, υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής των ψηφοφόρων στις Ευρωεκλογές από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Συμμετοχή των ψηφοφόρων στις Ευρωεκλογές (ποσοστά επί των εγγεγραμμένων)

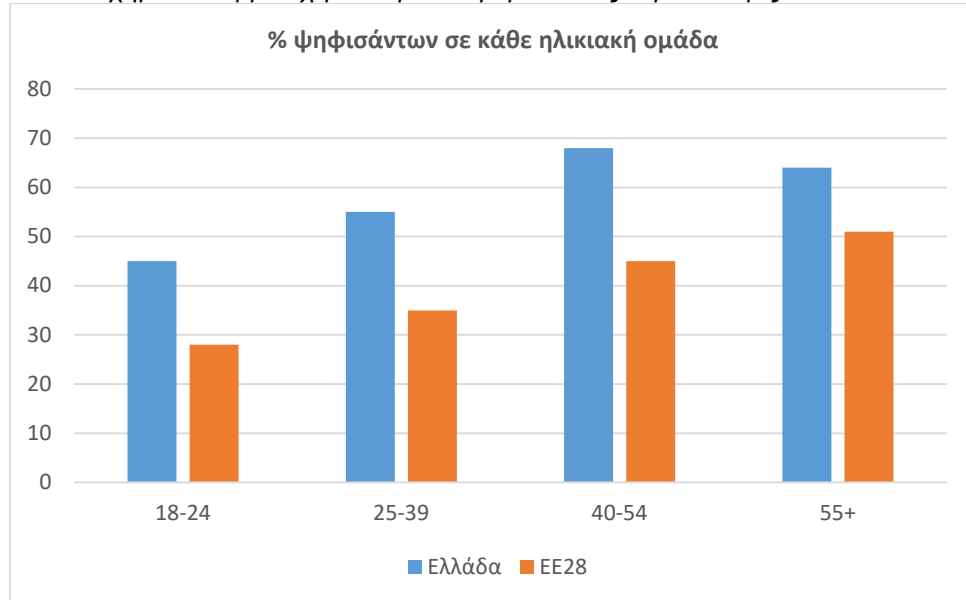
Πηγή: European Parliament URL: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/country-results-el-2014.html>

Οι πρώτες ευρωεκλογές στην Ελλάδα έγιναν τον Οκτώβριο του 1981 μαζί με τις βουλευτικές εκλογές. Η Ελλάδα είχε μόλις ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) και ως εκ τούτου διενεργήθηκαν Ευρωεκλογές μόνο στην Ελλάδα εκείνη τη χρονιά. Η συμμετοχή των ψηφοφόρων έφτασε το 81,5%, πολύ περισσότερο από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο που ήταν 62% το 1979. Από τότε όμως μέχρι σήμερα τα ποσοστά συμμετοχής τόσο των Ελλήνων, όσο και των Ευρωπαίων ψηφοφόρων, μειώνονται σχεδόν γραμμικά. Μικρή ανάκαμψη στη συμμετοχή παρατηρήθηκε το 2014 στην Ελλάδα, όπου το ποσοστό συμμετοχής (60%) ήταν αυξημένο σε σχέση με το 2009 (53%).

Το ηλικιακό προφίλ των ψηφοφόρων

Η συμμετοχή των Ευρωπαίων πολιτών στις Ευρωεκλογές είναι μεγαλύτερη στους γηραιότερους σε ηλικία (σχήμα 2). Παρόλα αυτά στην Ελλάδα η ηλικιακή ομάδα με τη μεγαλύτερη συμμετοχή το 2014 ήταν οι άνθρωποι στις ώριμες παραγωγικές ηλικίες 40-54 και όχι αυτοί με ηλικία 55 και άνω. Γενικά όμως τα ποσοστά συμμετοχής στις ηλικίες 40 και άνω στην Ελλάδα ξεπερνούν το 60%. Αντίθετα οι νέοι ηλικίας 18-24 ετών είχαν τη μικρότερη συμμετοχή με ποσοστό που μόλις και μετά βίας έφτανε το 45%.

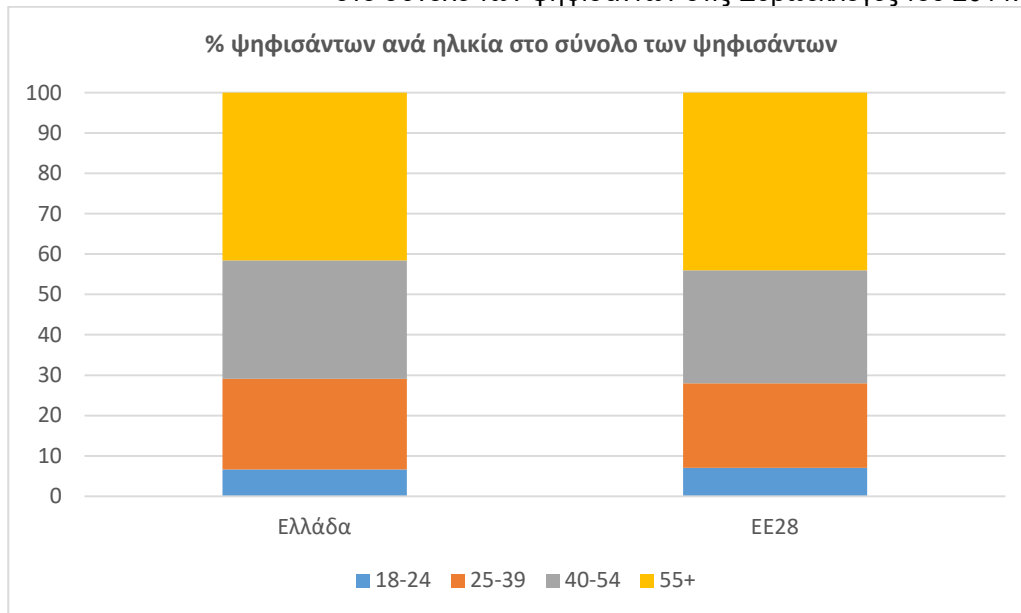
Σχήμα 2: Συμμετοχή ανά ηλικιακή ομάδα στις ευρωεκλογές του 2014

Πηγή: European Parliament, 2014

Λόγω του γερασμένου πληθυσμού της Ευρώπης (της Ελλάδας μη εξαιρουμένης) οι νέοι υπο-αντιπροσωπεύονται στο εκλογικό σώμα. Το γεγονός ότι απέχουν από τις εκλογές σε μεγαλύτερο βαθμό από τις υπόλοιπες ηλικίες, έχει ως αποτέλεσμα η παρουσία τους στο σύνολο των ψηφισάντων να είναι ακόμα μικρότερη. Το 2014 στην Ελλάδα οι νέοι ηλικίας 18-24 ετών αντιπροσώπευαν το 9% του εκλογικού σώματος, και μόλις 6,6% των ψηφισάντων. Αντίθετα οι άνθρωποι άνω των 55 ετών αντιπροσώπευαν το 39,7% του εκλογικού σώματος και το 42% των ψηφισάντων (σχήμα 3). Αυτό σημαίνει ότι το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών καθορίζεται κυρίως από ανθρώπους που είναι είτε συνταξιούχοι είτε λίγο πριν απόσυρσή τους από την οικονομικά ενεργό ζωή. Από την άλλη μεριά, οι νέοι άνθρωποι που μόλις εισέρχονται στην παραγωγική φάση της ζωής τους δεν έχουν μεγάλη δυνατότητα διαμόρφωσης του εκλογικού αποτελέσματος.

Σχήμα 3: Ποσοστά ψηφισάντων ανά ηλικία στο σύνολο των ψηφισάντων στις Ευρωεκλογές του 2014.

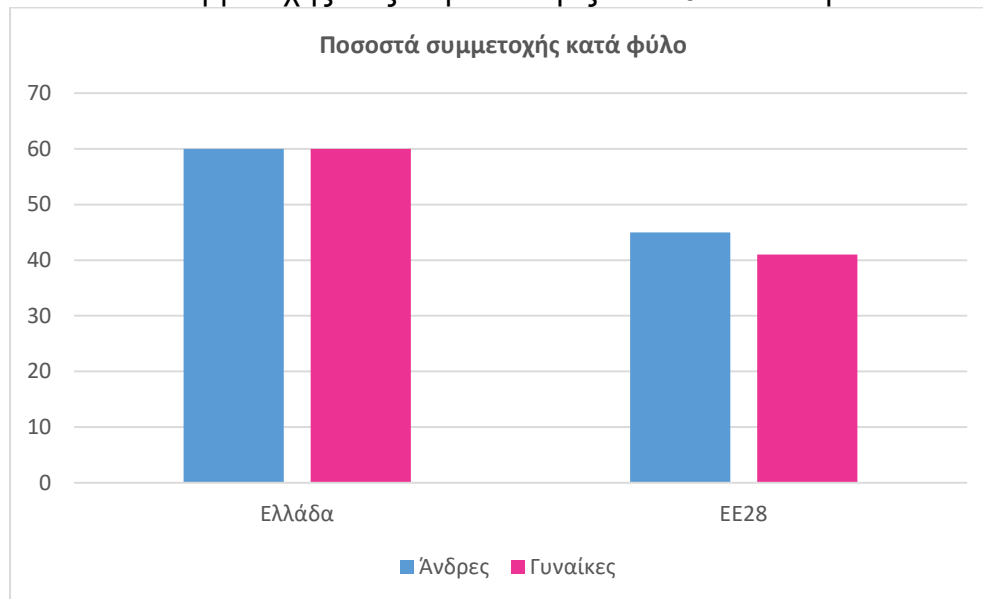

Πηγή: για την Ευρωπαϊκή Ένωση: European Parliament, 2015.

Για την Ελλάδα δεδομένα από ΕΛ.ΣΤΑΤ και European Parliament, 2014. Ίδια επεξεργασία. Σημείωση: τα ποσοστά για την Ελλάδα υπολογίστηκαν εφαρμόζοντας στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού του 2014 τα ποσοστά συμμετοχής των ψηφοφόρων σε κάθε ηλικία που φαίνονται στο σχήμα 2. Χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1/1/2014.

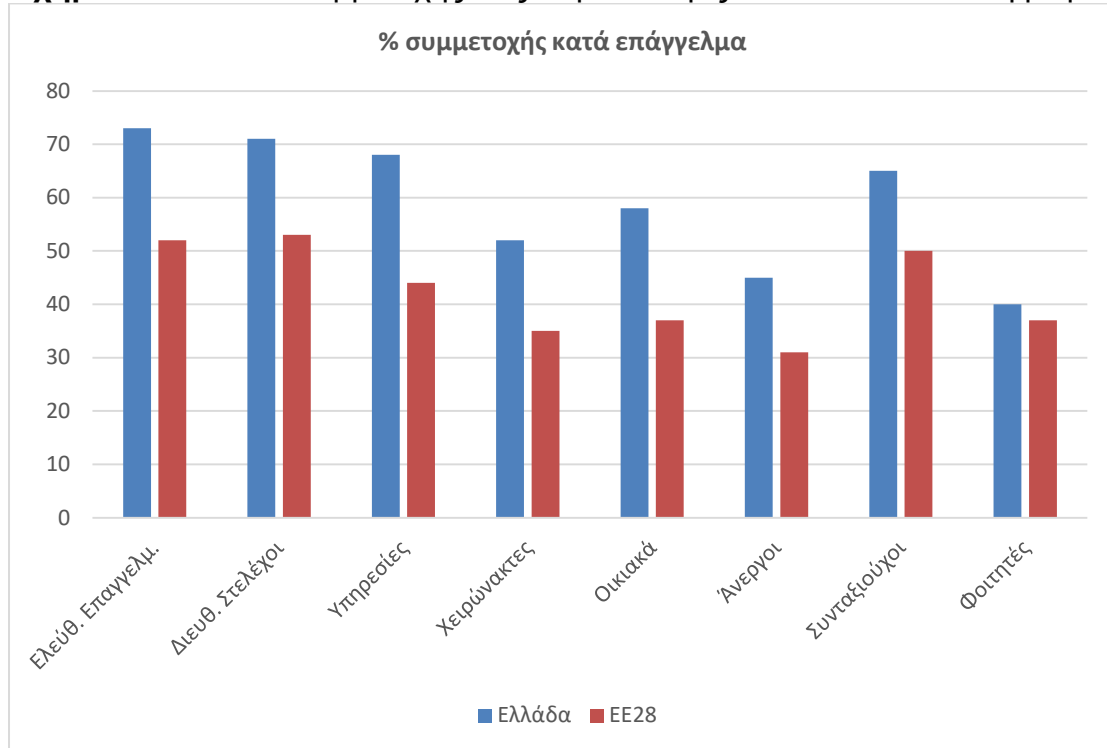
Η κατά φύλο συμμετοχή

Όσον αφορά την **κατά φύλο συμμετοχή** των πολιτών στις Ευρωεκλογές, στην Ελλάδα, αν κρίνουμε από τις εκλογές του 2014, δεν υπάρχει διαφορά στη συμμετοχή ανδρών και γυναικών (σχήμα 4). Το ποσοστό που προσήλθε στις κάλπες ήταν 60% και για τους άνδρες και για τις γυναίκες. Αντίθετα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο οι άνδρες έχουν μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής από τις γυναίκες (45% έναντι 41%).

Σχήμα 4: Ποσοστά συμμετοχής στις Ευρωεκλογές του 2014 κατά φύλο.

Επαγγελματικό προφίλ των ψηφοφόρων

Όσον αφορά το επαγγελματικό προφίλ του Έλληνα ευρω-ψηφοφόρου, οι ελεύθεροι επαγγελματίες είναι πιο πιθανό να ψηφίσουν στις Ευρωεκλογές από ό,τι οι υπόλοιπες επαγγελματικές ομάδες (σχήμα 5). Στις Ευρωεκλογές του 2014 το ποσοστό συμμετοχής τους ήταν 73%. Δεύτεροι σε ποσοστό συμμετοχής ήταν τα διευθυντικά στελέχη (71%) και ακολουθούσαν οι εργαζόμενοι στον τομέα παροχής υπηρεσιών (68%) και οι συνταξιούχοι (65%). Στο κάτω άκρο της κλίμακας βρίσκονταν οι φοιτητές, από τους οποίους μόνο το 40% ψήφισε στις τελευταίες Ευρωεκλογές, και οι άνεργοι με ποσοστό συμμετοχής 45%. Οι εργαζόμενοι σε χειρωνακτικές εργασίες (εργάτες, αγρότες, οικοδόμοι κτλ.), αν και συμμετέχουν στις ευρωεκλογές σε μεγαλύτερο βαθμό από τους φοιτητές και τους ανέργους, έχουν χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής από τους υπόλοιπους εργαζομένους (52%). Ακόμα και όσοι δεν εργάζονται σε μισθωτή εργασία, αλλά ασχολούνται με τα οικιακά παρουσιάζουν μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής από τους χειρώνακτες.

Σχήμα 5: Ποσοστά συμμετοχής στις Ευρωεκλογές του 2014 κατά επάγγελμα.

Πηγή: European Parliament, 2015.

Συμπεράσματα

Τα δεδομένα που υπάρχουν από το 1979 (χρονιά που θεσμοθετήθηκαν οι ευρωεκλογές) δείχνουν ένα εκλογικό σώμα που γίνεται όλο και πιο απρόθυμο να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα όσο πλησιάζουμε προς τις μέρες μας. Οι Έλληνες πάντως διατηρούν ένα σχετικά υψηλό ενδιαφέρον για τις ευρωεκλογές, εφόσον το 2014 ψήφισε η πλειοψηφία των Ελλήνων ευρω-ψηφοφόρων (60%), ενώ στην Ευρώπη ως σύνολο το ποσοστό συμμετοχής ήταν σαφώς μικρότερο (42,5%).

Μία άλλη διαφορά της χώρας μας από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι ότι ενώ στην Ευρώπη ως σύνολο οι άνδρες συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες, στην Ελλάδα δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα.

Η συμμετοχή στις ευρωεκλογές αυξάνεται προοίους της ηλικίας. Οι νέοι κάτω των 25 ετών στην πλειοψηφία τους δεν μπαίνουν στον κόπο να ψηφίσουν. Από τα 25 έτη και μετά οι πιθανότητες να συμμετέχει κάποιος στις Ευρωεκλογές αυξάνονται συνεχώς στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης. Στην Ελλάδα όμως παρατηρείται μία υποχώρηση της συμμετοχής στους ηλικιωμένους, οι οποίοι παρόλα αυτά έχουν μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής από τους νέους. Οι νέοι στην Ελλάδα, που ούτως ή άλλως υπο-αντιπροσωπεύονται στο εκλογικό σώμα λόγω του γερασμένου πληθυσμού της χώρας, κάνουν ακόμα λιγότερο αισθητή την παρουσία τους με την αποχή τους από τις εκλογές. Το 2014 μόλις το 6,6% των ψηφισάντων ήταν νέοι ηλικίας 18-24 ετών.

Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην συμμετοχή των διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες και τα διευθυντικά στελέχη εμφανίζονται στις κάλπες στη μεγάλη πλειοψηφία τους. Αντιθέτως, η πλειοψηφία των ανέργων και των φοιτητών δεν ψηφίζει στις Ευρωεκλογές.

Το παράδοξο είναι ότι οι άνθρωποι που είναι λιγότερο πιθανό να ψηφίσουν στις ευρωεκλογές, δηλαδή οι νέοι και οι φοιτητές (δύο κατηγορίες που μάλλον συμπίπτουν ηλικιακά), δηλώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά υποστήριξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με την μετεκλογική έρευνα που

πραγματοποιήθηκε λίγες μέρες μετά τις Ευρωεκλογές του Μάιου του 2014 για λογαριασμό του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, το 54% των νέων 18-24 ετών θεωρεί θετικό το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ποσοστό υψηλότερο από τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες. Από τους φοιτητές το 59% θεωρεί θετική τη συμμετοχή της Ελλάδας στην ΕΕ, ποσοστό υψηλότερο από τις υπόλοιπες επαγγελματικές κατηγορίες. Αντιθέτως, μόνο το 40% των ελεύθερων επαγγελματιών και το 38% των ανθρώπων ηλικίας 40-54, δηλαδή της επαγγελματικής και ηλικιακής κατηγορίας που ως επί τω πλείστον προσέρχεται στις κάλπες, θεωρούν θετική την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ. Από τους απασχολούμενους στις οικιακές εργασίες μόνο το 26% θεωρεί θετικό το γεγονός ότι η Ελλάδα ανήκει στην ΕΕ, παρόλα αυτά το 58% προσήλθε στις ευρωεκλογές του 2014 (European Parliament, 2014:17). Με λίγα λόγια υπάρχει μια ασυνέπεια ανάμεσα στην άποψη που εκφράζει κάποιος για την Ε.Ε. και τις πράξεις του. Δημογραφικές και κοινωνικές ομάδες που εκφράζονται υπέρ της ευρωπαϊκής ένωσης δεν προσέρχονται στις κάλπες, και το αντίστροφο. Ειδικά για τους νέους θα άξιζε να ερευνηθεί κανείς γιατί η λεκτική υποστήριξη της Ε.Ε. δεν μεταφράζεται σε έμπρακτη ψήφο.

Παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας με τα κόμματα του Ευρωκοινοβουλίου καταταγμένα σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εκλογών του 2014 και την αντιστοιχία τους με τα Ελληνικά πολιτικά κόμματα που συμμετέχουν στις Ευρωεκλογές.

Ευρωπαϊκό κόμμα και ποσοστό ψήφων στις εκλογές του 2014.	Ελληνικό κόμμα και αριθμός βουλευτών στην απερχόμενη Ευρωβουλή
 EPP Group of the European People's Party (Christian Democrats) 29,43%	Νέα Δημοκρατία (ΝΔ) 5
 S&D Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats in the European Parliament 25,43%	Ελιά Δημοκρατική Παράταξη 2 Το Ποτάμι 2
 ECR European Conservatives and Reformists 9,32%	Ανεξάρτητοι Έλληνες (ΑΝΕΛ) 1 (Στις εκλογές του 2019 οι ΑΝΕΛ υποστηρίζουν το κόμμα ΑΛΔΕ).
 ALDE Alliance of Liberals and Democrats for Europe 8,92%	Κανένα ελληνικό κόμμα δεν εξέλεξε ευρωβουλευτές με τους Φιλελεύθερους Δημοκράτες το 2014. Στις εκλογές του 2019 το ΑΛΔΕ υποστηρίζεται από τα κόμματα «Ένωση Κεντρώων», «Ανεξάρτητοι Έλληνες» και «Δράση».
 GUE/NGL European United Left/Nordic Green Left 6,92%	ΣΥΡΙΖΑ 5
 NI Non-attached Members – Members not belonging to any political group 6,92%	Χρυσή Αυγή (ΧΑ) 3 Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ) 2
 Greens/EFA The Greens/European Free Alliance 6,66%	Κανένα ελληνικό κόμμα δεν εξέλεξε ευρωβουλευτές με τους Ευρωπαίους Πράσινους στις εκλογές του 2014. Στις εκλογές του 2019 τους Ευρωπαίους Πράσινους υποστηρίζουν οι «Οικολόγοι Πράσινοι» και «ΠΡΑΣΙΝΟΙ - Αλληλεγγύη, Δημιουργία, Οικολογία»
 EFD Europe of freedom and direct democracy Group 6,39%	Κανένα ελληνικό κόμμα δεν εξέλεξε ευρωβουλευτές με το EFD στις εκλογές του 2014.

Πηγή: https://www.eklogika.gr/page/euoparliament/ellinika_kommata_stis_euroekloges
και <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2014.html>

Άλλα κόμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα οποία έχει ανακοινωθεί επί του παρόντος στήριξη από Ελληνικά κόμματα:

Ευρωπαϊκό κόμμα	Ελληνικό κόμμα που δήλωσε υποστήριξη
 <p>European PIRATE PARTY European Pirate Party</p>	<p>Λαϊκή Ενότητα -Μέτωπο Ανατροπής Κόμμα Πειρατών Ελλάδας</p>
<p>Movement for a Europe of Liberties and Democracy</p>	<p>Λαϊκός Ορθόδοξος Συναγερμός (ΛΑΟΣ)</p>

Βιβλιογραφία

European Parliament (2014) *European Elections 2014, socio-demographic ANNEX*. Public Opinion Monitoring Unit, Brussels.

European Parliament (2015) *Profile of voters and absentees in the European Elections 2014*. Public Opinion Monitoring Unit, Brussels.

Αποτελέσματα των Ευρωεκλογών του 2014

URL: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/country-results-el-2014.html>
προσπελάστηκε 20/5/2019, Ηλεκτρονικό περιοδικό www.eklogika.gr

ΕΛΣΤΑΤ. *Υπολογιζόμενος πληθυσμός κατά φύλο και πενταετείς ομάδες ηλικιών 2014*.

URL <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO18/>- προσπελάστηκε 22/5/2019

Τεπέρογλου Ε. (2019) *Η ιστορία των Ευρωεκλογών στην Ελλάδα*. Εκδόσεις «Το Βήμα της Κυριακής», Αθήνα.

* Αναπληρωτή Καθηγήτη
Τμήμα Γεωγραφίας
Πανεπιστημίου Αιγαίου